

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtik in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hoče sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopiše do odpovedi. — Udje „Katol. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5, vsprejema naročnine, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne pečetnice za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede jutraj. — Ne zaprite reklamacije so poštnine proste.

Kmetje govorijo.

Na velikonočni pondelj so imeli mnogi pododbori Slovenske kmečke zveze zborovanja, na katerih se je govorilo o raznih perečih vprašanih slovenskega kmeta. Prihodnjo nedeljo zborujejo ostali pododbori in ko se izvršijo, bomo sklepe slovenskih kmetov naznanili tudi široki javnosti. Nočemo prej govoriti, ker nečemo svojega mnenja vsiljevati, ampak služiti nazorom našega kmečkega ljudstva in jih zagovarjati.

Toda sklepe glede uvoza tuje živine že lahko danes objavimo. O tem med kmeti ni različnih mnenj. Le liberalni učitelji in advokate, ki tvorijo laži-Narodno stranko, so drugega mnenja ter ga usiljujejo po svojih poslušalcih in listih.

Pododbori, ki so zborovali in še bodo zborovali, podpisujejo naslednjo prošnjo na državno zbornico:

„Visoka poslanska zbornica!

V letošnjem zasedanju bo predložila vlada visoki poslanski zbornici tudi predlog, s katerim se naj zakonito uveljavi trgovinska pogodba s Srbijo.

Vsled te nove pogodbe pa bi se zadal velik udarec našemu kmetijstvu. Po ti pogodbi bo namreč znašal uvoz iz Srbije 35.000 glav goveje živine in 70.000 svinj. Cena živini znatno pade in naš kmet, kateremu je živinoreja glavni pridelek, dobi s tem neprenesljiv udarec.

Zato prosimo visoko poslansko zbornico, naj odreče svoj pritrdilni glas trgovinski pogodbi s Srbijo, dokler za kmeta nevarna točka ne izgine iz nje.“

Kmetje sami so začeli vstajati in govoriti. Sedaj nihče ne bo mogel več reči, da je to želja le nekaterih politikov Slovenske kmečke zveze. Ne, to je želja vsega kmečkega ljudstva na Spodnjem Stajerskem.

Starostno zavarovanje.

Težek porod ima take postave. Vlada ima vedno tisoč ozirno na razne stvari. Ljudski poslanci so morali zastaviti vse sile, da so spravili zadevo v hitrejši tek. Vlada se je upirala, da bi bili zavarovani kmečki delavci. A kakor kaže, se bo vlada udala pritisku poslancev. In z veseljem lahko povdarjamo, da so bili ravno naši poslanci v „Slo-

venskem klubu“, ki so se zavzemali najtopleje za to, da se zavarovanje raztegne tudi na rokodelce in kmečke delavce. S tem bo mnogo pomagano kmetu. Če bo enkrat vpeljana zavarovanje za starost, bo kmet lažje dobil delavcev. Kaj namreč žene naše ljudi v tujino? Zaslužek je tam večji. Vsak hoče več zaslužiti, da si za starost kaj prihrani. Če pa bodo ljudje zavarovani za starost, ne bodo več tako šli v tujino, ampak ostali bodo doma.

Važno je to zavarovanje tudi radi tega, ker bo zavarovan mali kmet. To bo velika polajšava za mladega gospodarja, ki bo prevzel za očetom dom in posestvo.

Važno pa je posebno to, da so zavarovani tudi drugi delavci. Po tvornicah se je mučil in trudil celo življenje. Pristlužil si je malo, prihranil nič. Ko postane star, pride zopet domov, kjer ga mora vzdrževati občina. Revez je on sam, ker ga ljudje grdo gledajo, trpi pa tudi občina, kajti število takih revežev se množi in z njimi stroški občinam. Vse to odpade po zavarovanju.

Naj navedemo nekaj podrobnosti iz načrta te nove postave.

Kakor znano, je vlada že pred nekaj leti izdelala načrt za starostno zavarovanje, ki bi pa obsegal le industrijsko delavstvo. Sedaj je pa sklenila vlada, prisiljena od kmečkih poslancev, da razširi svoj načrt tudi na poljske delavce, na male samostojne podjetnike, obrtnike in kmete. Načrt vade je sledeči: Kdor zasluži na mesec do 20 K, dobi po 10 letih zavarovalne rente 130 K, po dvajsetih letih 140 kron, po 30 letih 150 kron, po 40 letih 160 kron. Kdor zasluži 20 do 40 K, tega zavarovalna renta znaša po 10 letih 170 K, po 20 letih 190 kron, po 30 letih 210 kron, po 40 letih 240 K. Kdor zasluži 40 do 60 kron, dobi po 10 letih 210, po 20 letih 240, po 30 letih 270, po 40 letih 300 K. Kdor zasluži 60 do 100 kron na mesec, ima pravico do sledeče rente: po 10 letih 250, po 20 letih 290, po 30 letih 330, po 40 letih 370 kron. Kdor ima 100 do 150 kron na mesec, dobi po 10 letih 290, po 20 letih 340, po 30 letih 390, po 40 letih 440 kron rente. Kdor zasluži nad 150 kron, ima pravico do rente: po 10 letih 330, po 20 letih 390, po 30 letih 450, po 40 letih 510 kron. K temu bi morala prispevati delavec in delodajalec. Poljedelskih in gozdni delavcev je dva in pol milijona. Vseh, ki bi se morali zavarovati, bi torej bilo 6 milijonov. Letni prispevek delavcev in delodajalcev bi znašal 100 milijonov

kron. (Preje je bil proračunan na 41 milijonov.) Seveda od začetka bo državni prispevek znašal samo 2 do 4 milijone in bi do navedene vsote narastel šele po 35 letih.

Politični ogled.

— **Moravska katoliška narodna stranka na delu.** Nam sorodna katoliško narodna stranka moravskih katoličanov prireja zdaj ob državnozbornskih počitnicah povsod velike ljudske shode, ki so naperjeni proti moravskemu mladočeskemu voditelju in pa proti svobodni soli. Na Cvetno nedeljo so priredili češki moravski katoličani sijajen shod v Kromerizu. Poslanec Šilinger je poročal o političnem položaju v Avstriji in na Moravskem. Obsojal je Stranskyjevo obstrukcijo proti večini v moravskem deželnem zboru. Govoril je tudi o učitelju Konečnyju in izjavil, naj vlada ne izpremeni pravične kazni, ki jo je dal disciplinarni svet deželnega šolskega sveta učitelju. Ravnatelj meščanske šole Mezirčka je govoril o versko-nravni vzgoji v šoli. Kopečny iz Chropina je izjavil, da katoliški stariši ne opuste pravice do svojih otrok in nikdar ne dopuste, da se odpravi iz šole vera. Shod je odobril resolucijo, ki obsoja Stranskyjevo obstrukcijo, izreka zaupanje in pohvalo katoliško-narodnim poslancem, ugovarja proti načrtom, da se izrine vera iz šol in pritrjuje sklepu disciplinarnega sveta deželnega šolskega sveta proti Konečnyju. Popoldne je govoril poslanec Šilinger v Blihočju. Poslanec grof Thun, Chlebus in Smykal so govorili na velikem shodu v Thumacavju. Grof Thun je govoril o državnozbornem položaju, Chlebus in Smykal pa o moravskih razmerah. Poslanec Šamalík je pa govoril v brnski okolici. Ugovarjalo se je i tu proti svobodni soli.

— **Hrvatsko.** Ban Rauch je na Dunaju obdolžil poslance srbske samostalne stranke veleizdajskih teženj. Poslanci so ga pozvali, naj jim dokaže te obdolžitve. Nato pa je Rauch priobčil v svojih listih izjavo, ki v njej ponavlja svoja prvotna bedasta očitavanja, ne da bi navedel v to kakih dokazov. Z ozirom na to ponovno žalitev so izdali poslanci srbske samostalne stranke sledečo izjavo: Z odprtim pismom smo pozvali 10. aprila t. l. gosp. Pavla Raucha, bana hrvatskega, da dokaže svoje izjave o veleizdajstvu naše stranke, katere vesti je

Podlistek.

Nekaj o tako priljubljeni pijanosti (alkoholizmu).

Fiziološka študija.

Predaval dne 15. januarja 1908 ob priliki „socialnega kurza“ dr. Ant. Schwab, zdravnik v Celju.

(Konec.)

II.

Kaj pa je pijanost? Pijanost ali alkoholizem je zastrupljenje z alkoholom. Alkohol pa je tista snov, ki daje vinu, pivu in žganju moč. Kako pa nastane pijanost?

S tem vprašanjem bavi sem se že kot otrok. Bilo mi je nerazumljivo, zakaj čuti človek pijačo v glavi, ko vendar vliva le v usta in želodec. To vprašanje zanima sploh ljudstvo in ono si ga razlaga po svoje. Znana je v tem oziru bajka o žabah. Prva žaba se je zaredila v želodec ter splezala v možgane in bila je tam mirna, druga priseljši iz želodca, začela je živahno regljati, tretja začela se je prekopicovati, se je skregala in stepla, četrta pa je napravila tak polom, da je bil človek že popolnoma pod ničlo, toliko da ni bilo po njem. Tako ljudstvo.

Mi medicini pa razlagamo pijanost takole: Z vinom pride alkohol v želodec. V želodec pa je ogromna množica večjih in manjših žil. Ene so, ki razpeljajo kri, druge pa, ki imajo v sebi nek brezbarven sok. Ta se napravi v želodec iz jedil in pijač, katere mi uživamo. Imenuje se „limfa.“ Žile,

ki sprejemajo skozi svojo tanko steno ta sok v sebe, imenujemo „limfatične žile.“ Če pride vino v želodec, se kemičnim potom razkroji in alkohol stopi iz vina v limfatične žile. Te pa so od želodca napeljane po vsem telesu, torej tudi v možgane. Možgani pa obstojijo iz tisoč in milijon finih nit, katere imenujemo živec. Vsak živec pa je obdan liki sablji, ki tiči v nožnici, tudi v nekako nožnico. Ta nožnica ni nič drugega, nego en del onih limfatičnih žil, ki nosijo hrano živcem iz želodca, a mu prinese sedaj poleg pravega živeča, tudi strupen alkohol. Živec, radi tega nenaravnega živeča razdražen, vpliva na možgane tako, da se isti razburijo, kakor smo to opazili pri našem Petru. Pozneje pa alkohol živec popolnoma omami, tako da vidimo vse posledice od druge do četrte stopnje pijanosti. Živci so iz možgan napeljani po celem telesu, torej tudi v jezik, v roke in noge in sedaj vam bo jasno, kako je mogoče, da človek vliva v usta in želodec, čuti pa pijanost v možganih, pri govorjenju na jeziku, v nogah, tako da ne more hoditi itd. Živci so napeljani tudi v pljuče in srce kot posebni pljučni in srčni živec. Če so tudi ti zastrupljeni, kar se prigodi pri vživanju večjih množin opojnih pijač, se razdražijo pljuča in srce, tako da začno hitreje delovati, pozneje se pa omamijo, tako pljuča zopet počasi diha in srce počasi bije, da postane srčen utrip in dihanje nepravilno in da tudi lahko dihanje pljuč in utripanje srca popolnoma preneha, kar ne pomeni nič manj nego smrt pijančev.

III.

Ker se pa to, hvala Bogu, zgodi le redkokdaj, pridemo do vprašanja: Kako se pa človek pijanosti zopet iznebi?

Tako le: Nekaj alkohola posrkajo v sebe želodčne žile, ki peljajo rudečo kri. Po teh priteče s krvjo zmešan alkohol do ledic. Tukaj se kri izčisti in alkohol pride v scalnico in s to na dan. Druga množica se iztrebi skupno z blatom potom šrev. Tretja pa, ki je bila sprejeta v limfatične žile, priteče krožeča po vseh udih konečno v pljuča in tukaj pljuča iztrebijo alkohol s tem, da ga — izdihajo. Od tod značilen duh, ki prihaja od sape pijanega človeka. Četrta del pa se izpoti skozi kožo. Radi tega ima celo postelja, v kateri je ležal pijanec, nek značilen duh po alkoholu.

Tako se počasi človek alkohola iznebi, ali kakor se mi medicini izražimo, telo je „eliminiralo“, to je, izločilo je strup alkohol iz sebe in človek je zopet zdrav in čil, kakor da ni pil nikoli opojnih pijač.

Za popolno izločenje alkohola potrebuje človeška narava približno 12 ur, nekoliko alkohola izgine pa še le po preteku nekaj dni. Ako pa človek ne počaka tako dolgo, da bi bil ves alkohol izločen, temveč se n. pr. po prestopnem mačku še isti dan napije in tako „mačka kurira“, ali če se uživanje alkohola ponavlja redno vsaki dan, nima narava nikoli prilike eliminirati vsega alkohola in vedno ga nekaj v telesu zaostaja. Tak človek postane kronični alkoholist, kronično, to je redno, dolgotrajno, skozi več let trajajoče uživanje alkohola in zastrupljenje z njim, imenujemo kronični alkoholizem, ali na kratko alkoholizem v ožjem pomenu. Človeka pa, ki je zapadel kroničnemu alkoholizmu, imenujemo alkoholista v ožjem pomenu besede. Ker se pri takim alkoholistu alkohol nikdar ne iztrebi popolnoma, začne posamezni udje razpadati. (Glej moje I. predavanje o alkoholu.) Danes le splošno povem, da tak

Današnja številka ima „Gospodarske Novice“ kot prilogo.